

Detinjstvo. Časopis o književnosti za decu

1/2017 (XLIII)

UDK 82

ISSN
0350 –
5286

- *Dubravka Zima*: Književnost i dob: razmišljanje o problematici, utemeljenju i definiranju adolescentske književnosti [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Jelena S. Panić Maras*: Davičovo ratno „Detinjstvo” [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Vladislava Gordić-Petković*: „Švaler Alchajmer”: vreme, demencija i infantilizacija u književnosti za decu i odrasle [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Otilia J. Velišek Braško, Mila B. Beljanski*: Čitanke razredne nastave u funkciji razvoja vremenske orijentacije [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Jelena Spasić*: Anglosaksonska ostrvska avantura – nekad i sad [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Jelena Stefanović*: Istorijsko vreme u Sjenkjevičevom romanu „Kroz pustinju i prašumu“ [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Vladimir Vukomanović Rastegorac*: Leksika kao ogledalo vremena u kontekstu predzmajevske poezije za decu [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Nataša Kljajić*: Grad i rat Nevena Novaka - vreme i prostor u romanu „Ne okreći se, sine“ Arseno Diklića i u istoimenom filmu Branka Bauera [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Jovanka Denkova*: Patriotskoto čuvstvo vo tvoreštvo na Ljonka Panteleev i Olivera Nikolova [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Biljana T. Petrović*: Bolest kao vreme razvoja dece i mladih [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Miomir Milinković*: Dete i književnost kroz vreme – do danas [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)
- *Milutin B. Đuričković*: Vreme i prostor u tatarskoj književnosti za decu [Translate!](#) ([Download](#) 🇷🇺)

UDC 821.161.1–93.09 Panteleev Lj.
821.163.3–93.09 Nikolova O.

Јованка Денкова
Филолошки факултет
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Р. Македонија

ПАТРИОТСКОТО ЧУВСТВО ВО ТВОРЕШТВОТО НА ЉОНКА ПАНТЕЛЕЕВ И ОЛИВЕРА НИКОЛОВА

САЖЕТАК: Во овој труд ќе се осврнеме кон негувањето на патриотското чувство во творештвото на рускиот автор за деца, Љонка Пантелеев и паралелно со тоа, ќе го споредиме со патриотската проза на македонската писателка за деца и млади - Оливера Николова. Конкретно, во трудот ќе се осврнеме на збирката раскази од Љонка Пантелеев, насловена како „Раскази за деца“, каде се сместени четири раскази, а ќе се разгледа и романот „Тајната на жолтото куферче“ од Оливера Николова. Цел на овој труд ќе биде да се издвојат елементите кои овие дела ги ставаат во редот на дела со патриотска, односно родољубива тематика. Потоа, ќе се обрне внимание на местото на детето среде виорот на војната и нејзините уништувачки траги, но во исто време, ќе се укаже на храброста на децата и нивната внатрешна сила, која често пати ја надминува и онаа на возрасните.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: патриотизам, книжевност за деца, Љонка Пантелеев, Оливера Николова.

Во овој труд ќе се разгледуваат две дела за деца и млади во кои преовладува патриотската, родољубива тематика. Првото дело е „Раскази за деца“ од Љонка Пантелеев, а второто дело-роман е „Тајната на жолтото куферче“ од Оливера Николова.

Првиот расказ од збирката раскази на Љонка Пантелеев е насловен како „Чесен збор“ е расказ за неименуваното момче кое најсериозно си ја сфатило задачата на стражар, поставена од повозрасни момчиња. Задачата веројатно му била поставена на шега, но детето ја сфаќа сосема сериозно. Немоќно да најде замена, гледајќи како настапува ноќта во паркот и сфаќајќи дека е заборавен, единственото што му преостанува е – да плаче. Неговиот плач ќе го слушне нараторот, кој и самиот е восхитен од стоицизмот на детето, особено од неговата нескршлива упорност да не го напушти местото на стражата:

„Јас мислам – дека си отишле.

- Како тоа си отишле?
- Заборавиле.
- Да, па тогаш зошто ти сè уште стоиш тука?
- Јас сум дал *чесен збор*...“ (8)¹

Токму тој даден чесен збор за чување стража пред наводниот "бункер со оружје", и решеноста да се остане докрај, сè додека не биде направена соодветна замена од воено лице, го воодушевува возрасниот наратор. Од тие причини, тој ја прифаќа играта и пронаоѓа мајор кој ќе го ослободи момчето од должност. Детето и по ослободувањето од должност, ја искажува својата храброст и не сака да го испратат до дома иако веќе настапила ноќта: „Погледнав во неговиот бенкичав нос и помислив, дека нему, - навистина не му е страв од ништо. Детето, коешто има таква силна волја и таков цврст збор, нема да се исплаши од неранимајковците, нема да се исплаши и од пострашни нешта. А кога тоа ќе порасне... Уште не е познато, што ќе биде тоа, кога ќе порасне, но што и да биде, може да се гарантира, дека тоа ќе биде вистински човек“ (12).

Иако во расказот не се наведува дали дејството на него се одвива во воено или повоено време, сепак играта на децата (бункер со оружје) и решителноста на момчето да не ја напушти позицијата на која стражари, како и можноста тоа да се стори само по наредба

---

¹ Љонка Пантелеев, Раскази за деца, Детска радост, Скопје, 1982.

на офицер од повисок ранг, зборува во прилог на фактот дека се работи за период непосредно пред или по завршувањето на војната.

Вториот расказ носи наслов „Новата ученичка“ и во него хронотопот прецизиран уште на самиот почеток на расказот. Тоа е Ленинград, во 1940 година, во време на зима каква што не се памети во последните сто години. Дејството се одвива во време на интензивни воени дејствија, кога низ градот секојдневно минуваат тенкови и насекаде се слушаат извештаи од фронтот, што кај воопшто децата не ја намалува радоста на детското живеење: „Тој дури не застапа за да ги погледа огромните, украсени со бела боја, тенкови, коишто заглушно тропажки и тркалајки се, во тој момент минуваат по улицата. Да, па тоа и не беше и толку многу важно и интересно, зашто сега во градов имаше толку многу тенкови, па, може да се рече, дури и повеќе отколку што имаше трамваи“ (13).

Расказот започнува на првиот училишен ден по зимскиот распуст, кога малиот Волотка Бессонов се враќа во училишните клупи, со огромна енергија во себе. Сите нив ги дочекува новата ученичка, но и новата учителка. Новата ученичка Морозова сите ги освојува уште првиот ден со својата кривка, нежна природа и голема емотивност, а симпатиите кон неа уште повеќе се зголемуваат кога откриваат дека татко ѝ е пилот, кој исчезнал и за кого се претпоставува дека е загинат. Новата учителка отпрвин ги восхитува децата со својот убав изглед, но потоа кога започнува беспопштено да ги испрашува сите, па и новата ученичка Морозова, кај децата се јавува желба да ја заштитат: „Ах – си мислеше Лиза. – Кога би знаела Елисавета Ивановна! Кога би знаела таа колку ѝ е тешко сега на Валечка! Таа би ја пуштила. Таа не би ја мачела повеќе“ (26). Заради одбрана на својата храбра, но нежна другарка, тие дури решаваат да позборуваат со учителката за тоа, бидејќи: „Спрема Морозова таа се однесуваше исто онака, како што се однесуваше и спрема другите деца, ѝ даваше исто онолку домашни задачи како и на другите, и оценките ѝ ги ставаше без некакво попуштање“ (30). Ваквото, нелогично однесување им го објаснува и самата учителка: „Морозова многу страда. И тоа е многу добро што вие се грижите за неа. Само што вие не смеете да го покажувате и да го истакнувате тоа, дека ја сожалувате неа и оти таа е понесреќна од другите. Таа сега е мошне слабичка, болна е... во август таа беше болна од дифтерија. Би требало, колку што е можно помалку да мисли таа на својата болка“ (28); за да, во следните зборови најевидентно се покаже интенцијата на писателот со ова дело и пораката која тоа ја носи: „Сега не е време да се мисли многу за себеси. Па, нели кај нас, мили мои, -

најдрагоценото, најскапото што го имаме, - нашата Татковина – се наоѓа во опасност“ (28). Татковината – тоа е она што е најважно во моментот на опасноста, тоа е пораката на авторот, со која тој сака да го негува патристското чувство кај младите генерации, кај младите читатели. Таквата жртва која секој треба да ја поднесе, особено доаѓа до израз на крајот од расказот, кога доаѓа веста дека таткото на Морозова најверојатно е жив, а не мртов како што се претпоставувало, и децата сакајќи да ја споделат таа вест со својата другарка, ја откриваат и добро сокриваната вистина, за постоењето на најголемата роднинска врска меѓу Морозова и учителката, односно дека тие две, всушност се мајка и ќерка. Можеби младиот читател и ќе се запраша, зошто тој факт не бил откриен на самиот почеток на расказот, но се чини дека авторот Љонка Пантелеев тоа го направил многу смислено и уметнички професионално. Од таа негова творечка постапка, се наметнува впечатокот дека со тоа тој, уште еднаш, сакал да ја потврди тезата за важноста на поединецот и неговата опстојба, но пред сè за важноста од развивање свест кај читателот/младиот читател, за приоритетот на доброто на Татковината.

Третиот расказ од збирката на Љонка Пантелеев е насловен „Главниот инженер“. Тој „главен инженер“, главен лик во расказот е Лјоша Михајлов. Уште на самиот почеток на расказот се востановува една чудна ситуација, во која се пласира веста дека Лјоша бил награден затоа што: „...им помогнал на германските авиони да ги откријат оние дванаесет батерии“ (37) (се мисли на бункери)! Веднаш потоа, авторот го именува Лјоша како "можен предавник", кој згора на тоа што е предавник, бил и награден со советско одликување. За да ја разреши забуната кај младиот читател, авторот ја презема улогата на наратор на невообичаената случка. Сè започнало од играта на група деца, кои за да си играат, наивно имитирајќи ја војната околу себе, решиле, во непосредна близина на вистинската противавионска батерија, од снег да направат нивна, божемна: „И сето тоа излезе мошне успешно. Сè беше како вистинско. Тие дури беа измислиле и направија и топ, и нивниот топ не беше каков годе туку највистински- противавионски, со некаков стар ќунк или колска руда, па дури неговата цевка можеше да се врти, и можеше да се нишани преку неа (41). И сè би било во ред, и играта би продолжила, доколку уште истата вечер Германците не ја бомбардирале нивната божемна играчка-батерија! Неочекуваниот обрт на ситуацијата, кај Лјоша раѓа страв, грижа на совест. Интересен е фактот што Лјоша не чувствувал обичен страв: „До вечерта Лјоша Михајлов како да не беше при себеси. Доаѓаа деца, го викаа да си играат – тој не отиде. Уроците не си ги

учеше, се откажа од вечерата и многу порано, отколку обично, појде на спиење. Но, колку и да се мачеше, колку и да се врткаше отколк-наколк, тој не можеше да заспие. Не затоа што многу се плашеше од што и да е. Не, Лјоша не беше, како што се вели, од плашливците... *А мислата за она, дека ќе го судат во Воениот суд, како некаков шпион или предавник, него сосема го убиваше*“ (44). Интересно е што него не го мачи можната казна, каква и да е таа, туку го измачува фактот што можеби ќе го програсат за шпион или предавник. За него, тоа е пострашно од сè. И покрај стравот од таквата, страшна казна, тој стоички оди на разговор кај полковникот, подготвен да се соочи со сè заради нивната невнимателна игра. Но, се случува неочекуваното. Од нив полковникот, всушност, ќе побара да продолжат да градат лажни бункери, со кои ќе ги "залажуваат" Германците. Всушност, од нив се бара да продолжат да си играат и така да придонесат да се одвлече вниманието на непријателот од вистинските бункери. За својата работа и придонесот за победата над Германците, децата ќе добијат почесни дипломи за учеството во *"одбраната на градот Ленин, исполнувајќи специјална задача, што им била поставена од командата"* (54).

„Шамиче“ е насловот на четвртиот и последен расказ од оваа збирка на Љонка Пантелеев. Нараторот, воедно и лик во расказот, нè запознава со главниот лик со самото негово влегување во неговото купе во возот. Појавата на полковникот на средовечна возраст за него претставува невообичаена појава и веднаш ќе го заскокотка неговото внимание, па тој детално го анализира неговиот изглед и однесување: „Ја симна капата, и гледам – неговата глава беше сосем прошарена, тукуречи побелена. Си го соблече кожувот - а под кожувот носеше воен жакет, без еполети – на кој имаше не еден, не два, туку цели четири реда од орденски лентички“ (55). Очигледното богато воено искуство на полковникот предизвикува почит кај нараторот и читателот, но набргу неговиот сопатник (нараторот) ќе биде привлечен кон него од нешто друго, што навидум и не соодветствува на неговата богата војничка кариера. Имено, полковникот емотивно држи и гледа во еден предмет – женско шамиче за нос, што кај нараторот предизвикува наплив на многу прашања и претпоставки: „Зошто му е нему вакво шамиче? Па, на ваков чичко, шамичево сигурно нема да му достигне ни за половина нос“ (56). Во разговорот кој се разврзува меѓу нив двајцата во тек на патувањето, нараторот ја открива судбината и животниот пат на полковникот, а на прашањето за необичното шамиче кое не го испушта од раце, а кое навистина „не е обично шамиче“, но „не е ниту волшебно“, тој ја расплетува приказната за истото. Приказната е навистина трогателна, и всушност преку

неа се открива сета трагика на војната, особено нејзината погубност за децата, кои останале сирачиња и се сместени по домовите за сирачиња. Во потресната сторија за новогодишната посета на војниците на ленинградскиот дом за сирачиња, при која војниците ги дарувале овие дечиња со разни сосема скромни подароци: „...за еден зашиена кесичка, за друг некаков цртеж, дневник за белешки, блокче, знаменце со срп и чеканче...“ (59), а децата ги пречекале како што им доликува на воени херои: „Не пречекаа вкупно – одвај што не нè соборија на земја. Сите беа излегле во дворот, се смеат, „ура“ викаат, нè прегрнуваат, разговараат, се туркаат“ (59). Радоста на децата при пречекот на војниците наликува на френетична радост при некакво ослободување. Но, од таа слика, отскокнува едно девојче, кое со својата постапка ќе му го стопли срцето на полковникот. Наспроти сите деца кои добиваат подароци, девојчето ќе биде тоа кое ќе го дарува војникот: „Ве поздравувам чичко воен. Еве ви и вам – ми вели – едно подароче од мене“ (59). Но, и оваа постапка не би била толку невообичаена, зашто наликува на дарувањето на војници-ослободители кои маршираат по улиците, доколку со скромниот подарок не се поставува и еден услов во кој се крие неизмерлива симболика: „Само знаете што? Ве молам, немојте да го отворите пакетчево сега. *Отворете го, вие знаете кога да го отворите?... Тогаш, кога ќе го преземете Берлин*“ (59). Увереноста на девојчето го запрепастува полковникот, кој знаел дека во тоа време Русите не се ни блиску до Берлин, но истовремено и во него тоа всадува надеж и верба во победата над непријателот. Вербата на малото девојче, а пред сè, нејзината увереност во победата над непријателот, во него ја раѓа мислата: „Па, како би можело при ова, всушност, да не се погрижи човек и да не го преземе оној проклет Берлин?“ (60). Од овде многу експлицитно се гледа високо развиената патриотска мисла и свест кај децата за време на војната, која во одредени случаи може да ги поттикне и возрасните во остварувањето на таа цел. Затоа, полковникот ѝ ветува: „Добро, ќеркичко. Ти ветувам, дека ќе стигнам и во Берлин и фашистите ќе ги уништам, и порано од тој час нема да го отворам твојот подарок“ (60). Полковникот ќе си достоин на зборот, а кога настапува победата и тој се наоѓа во Берлин, го отвора пакетчето, и во него го наоѓа шамичето и пораката од девојчето: „...Кога ќе стигнеш во Берлин, тогаш те мола, замавтај ми со него. А јас, кога ќе дознаам, дека нашите го зазеле Берлин, ќе погледнам низ прозорчето и ќе ви замавтам со рачето. Ова шамиче ми го имаше подарено мајка ми, кога беше сè уште жива“ (61). Ова шамиче и на него му дејствувало како еден вид талисман, заштита, амајлија, па и покрај многубројните повреди, тој ја дочекал победата. За него, човек кој во војната ги загубил жената и ќерката, овој чин значел многу, па затоа, тој си ја посинил Лида: „И јас

ни малку, знаете, не се кајам за тоа. Јас сега имам прекрасна ќерка“ (63). На тој начин, се усреќиле две несреќни души, создале ново семејство, во кое и училишниот успех на девојчето бил одличен.

„Тајната на жолтото куферче“² од Оливера Николова³ е роман објавен 1965 година. Во него главен наратор е осумгодишната Катерина. Меѓутоа, иако тоа е нејзиното вистинско име, во романот никој не ја ословува така, првенствено заради возраста, а потоа и заради галовноста со која ѝ се обраќаат. Најчесто ја ословуваат со Кики, а во еден случај и со Кате. Лично на неа тоа многу ѝ пречи: „Своето долго и званично име, според возрасните, сè уште не го бев заслужила. ...Нели би ви било и вам криво да немате право да го носите, затоа што сè уште не сте биле запишани во школските прозивници“ (7). Причината заради која малата Кики не оди на училиште е војната, заради која татко ѝ не сака да ја праќа на училиште, не само заради опасноста, туку и заради: „Веројатно сакаше да ме има покрај себе, но уште поверојатно – не му беше по волја првите букви да ги научам на туѓ јазик“ (7). Токму ова, отпорот кон туѓинското образование, е причината заради која малата Кики не оди на училиште и ќе биде не само сведок, туку и учесник во настаните на нејзиното семејство. Токму заради

---

² Оливера Николова, Тајната на жолтото куферче, Мисла, Скопје, 1986.

³ Оливера Николова е македонска писателка за возрасни и деца. Оливера Николова е родена 11 март 1936 год. во Скопје. Дипломирала на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“ во Скопје. Целиот работен век го поминала во македонската радио-телевизија работејќи како уредник и драматург. Таа е член на Друштвото на писателите на Македонија од 1963 година.

„Зоки Поки“ (проза за деца, 1963), „Ден за летување“ (раскази, 1964), „Тајната на жолтото куферче“ (роман за деца, 1965), „Земјата во која никогаш не се стигнува“ (повест за деца, 1965), „Зимски детективи“ (роман за деца и млади, 1972), „Пријателите Бон и Бона“ (роман за деца, 1974), „Сребрено јаболко“ (комедија, 1975), „Чук, чук, Стојанче“ (пиеса за деца, 1976), „Мојот звук“ (роман за деца и млади, 1977), „Тесна врата“ (роман, 1983), „Тажниот весел Владимир“ (проза за деца, 1984), „Умна глава“ (пиеса, 1984), „Девојките на Марко“ (роман за деца и млади, 1987), „Љубоболки“ (роман за деца и млади, 1988), „Домашни задачи“ (роман, 1989), „Камерата на Борис“ (проза за млади, 1989), „Преминот не е осветлен“ (роман за млади, 1990), „Шифри на каменот“ (роман за млади, 1993), „Бели стапки“ (роман за млади, 1993), „А,Б,В...“ (сликовница за деца, 1987), „Тромбон“ (роман, 1996), „Белиот чад“ (роман), „Тесна врата“ (роман), „Адамовото ребро“ (роман 1999), „Вежби за Ибн Пајко“ (роман, 2000), „Позната учителка“ (роман, 2002), „Куќичка“ (роман, 2012). И покрај богатиот книжевен опус, Оливера Николова е позната како автор на првиот градски лик во македонската литература – „Зоки Поки“. Во октомври 2012 година, за романот „Куќичка“, таа била номинирана како македонски претставник за наградата „Балканика“. Во декември 2013 година, го одбележува јубилејот 50 години од литературното творештво, исто колку и познатиот лик од нејзините раскази за деца „Зоки Поки“. По тој повод, издавачката куќа „Детска радост“ објави избор од творештвото на Николова во три тома, насловени како „Ти чука ли срцето за мене?“, „Ми чука ли срцето за тебе?“ и „Ни чукаат ли срцата за нас?“. За своето книжевно дело, Николова ги освоила наградите „Стале Попов“, „Рациново признание“ како и „Роман на годината“ на Утрински весник.

тоа што настаните се гледани низ призмата на очите на Кики, тие придобиваат димензија на мистериозност. Најголемата мистериозност е околу содржината на жолтото куферче, кое час исчезнува, час се појавува, час е полно, час е празно, што кај Кики раѓа желба да истражува: „Кога веќе го донесовме со нас, ми беше чудно – каде би можело да исчезне?; „По една недела жолтото куферче беше пак на своето место. Го пронајдов утрото, и толку истрпнав од силна возбуда, што ми се чинеше дека ќе вриснам“ (27). Околу Кики се случуваат многу мистериозни разговори меѓу возрасните, уловува неколку таинствени погледи, загатливи зборовни пораки и сето тоа кај неа раѓа желба да биде третирана еднакво, како и возрасните а урнек на кој се угледува е нејзиниот постар братучед Томи. Својата присебност и можност да се покаже како возрасна ја покажува во низа критични моменти, како тогаш кога при бомбардирањето на градот сите бегаат во скривницата, а таа во последен миг се враќа зашто ќе го слушне гласчето на својот помал брат и го спасува: „А татко ми пред сите ме фалеше дека сум многу храбра и дека нималку не личам на другите девојчиња на мои години“ (16). Потоа, следува бегањето на село, каде децата, меѓу кои е и Кики, ги прифаќаат гладот, студот и стравот како возрасни и не се бунтуваат против условите. Децата, Кики и Томи, пројавуваат голема желба да ги видат партизаните, меѓу кои се наоѓа и таткото на Томи и за кој при крај на романот ќе се открие дека е мртов, но за сето време пред да ја дознаат вистината за неговата судбина, Кики како и сите се чувствува горда што од нивното семејство има партизан: „-И мојот маж е партизан – рече струна ми. Првпат го чув ова за чичо и бев зачудена. Но Томи горделиво ми ја стегна раката. Се гледаше дека и порано знаел“ (41). И преку оваа наративна секвенца, од идејна гледна точка, се поентира патриотизмот кај детето, конкретно – во венецот приказни за Кики и Томи, нивните родители, ранетиот партизан, тајната што се крие во жолтото куферче итн.⁴

Во овој роман авторката нè воведува во едно воено време, со застрашувачки неизвесности за јунаците чии што игри продолжуваат, но овојпат со други средства и со други цели, меѓу другото и за да се сведочи за херојските настани од нашата Револуција; доследна на својот естетски концепт, Николова и овојпат не морализира, не патриотизира, не држи лекции и проповеди, делувајќи на нашите сознанија единствено преку сугестиите на поттекстот каде што и се семантизира етичката претстава за херојскиот детски подвиг.⁵ Преку епизодите со ранетиот партизан на кој му укажуваат

---

⁴ Миодраг Друговац, Повоени македонски писатели II, Наша книга, Скопје, 1986, стр. 345.

⁵ Миодраг Друговац, Повоени македонски писатели II, Наша книга, Скопје, 1986, стр. 345.

помош, беспопштедното трчање со Томи во ноќта за да ги видат партизаните, средбата со г-ѓа Флора, нивната некогашна комшивка, бегството од непријателот, како од најголемо зло – сето тоа се рефлектира во душата на децата, а преку охрабрувањето да се издржи, се потхранува нивното патриотско чувство: „Колку многу жалам што живеете во вакво време, мили мои...**Но сè ќе помине, ќе видите...Само храбро, деца...**(61). И, навистина, децата се трудат да дадат сè од себе за да не предизвикуваат дополнителни проблеми на повозрасните, па дури се однесуваат и како возрасни во одредени ситуации: „Престанавме да зборуваме за опасности...“ (67)

ЗАКЛУЧОК

Од горенаведеното, може да се востанови дека и во двете разгледани дела силно преовладува патриотската тематика. Во првото дело, четирите раскази од Пантелеев импонираат со силината на чувствата кај малите ликови. Во расказот „Чесен збор“ запрепастува стоицизмот на младото момче, поставено на стража пред "наводниот бункер" и неговата непоколебливост да остане на местото сè додека не биде ослободен од должност од соодветно воено лице. Вториот расказ „Новата ученичка“, најпрвин ќе го воодушеви младиот читател со истрајноста на ученичката и нејзината мајка да не ја откријат меѓусебната блиска роднинска врска, а потоа и со силата на мајката-учителка да го стави доброто на Татковината пред здравјето на своето чедо. Третиот расказ „Главниот инженер“, ни открива како детската игра може да биде корисна и за време на војната да придонесе кон општото добро, а во четвртиот расказ „Шамиче“ детето-читател може да се поучи од храброста на военото сираче и неговата непоколеблива верба во победата над фашизмот.

Романот „Тајната на жолтото куферче“ од Оливера Николова, исто така ни ја открива храброста на децата Томи и Кики во воени услови. Иако тие директно не се вклучуваат во акции против непријателот, нивната храброст да издржат во тешките времиња, и да дадат сè од себе за да не предизвикуваат дополнителни проблеми на повозрасните, зборува за тоа колку кај нив високо се развива љубовта кон татковината и желбата таа да се види слободна.

БИБЛИОГРАФИЈА

Друговац, Миодраг. *Повоени македонски писатели II*. Скопје: Наша книга, 1986.

Николова, Оливера. *Тајната на жолтото куферче*. Скопје: Мисла, 1986.

Пантелеев, Љонка. *Раскази за деца*. Скопје: Детска радост, 1982.

Jovanka D.Denkova
Faculty of philology
Goce Delchev University
Shtip, R. Macedonia

PATRIOTISM IN WORK OF LJONKA PANTELEEV AND OLIVERA NIKOLOVA

Summary: This paper will look towards fostering patriotism in the work of Russian writer for children, Ljonka Pantelev and parallel with this, we will compare with patriotic prose Macedonian writer for children and youth - Olivera Nikolova. Specifically, the paper will look at the collection of short stories by Ljonka Pantelev, titled "Stories for Children", which accommodated four stories and will be reviewed and the novel "The Secret of the yellow suitcase" Olivera Nikolova. The purpose of this work will be to separate the elements that these works are put in order of patriotic works, or patriotic theme. Then, we will pay attention to the place of the child amid the whirlwind of war and its devastating traces, but at the same time, we stress the courage of children and their inner strength, which often exceeds that of adults.

Keywords: patriotism, literature for children, Ljonka Pantelev, Olivera Nikolova.